

ніпаду нораваў карэлюе ў “Дагератып” з тэмай адраджэння, духоўнага і нацыянальнага, і з усведамленнем складанасці гэтага працэсу.

Дэз Эсант спачувае бедным, але ён сацыяльна індыферэнтны. Багуслава і Ніхель – сацыяльна дзейсныя, яны “інквізітары рэвалюцыі”. Ніхель горда заяўляе, што ён вораг сацыяльнай няроўнасці і змагаецца ў імя народа. Шымон апраўдвае няроўнасць законамі прыроды, не верыць тым, хто прыкryваеца клопатам пра народ: “Ды вы адзін аднаго ненавідзіце і зразумець не можаце, а хочаце зразумець “народ”. Прысягнуць магу – для вас за гэтым словам кryеца абстрактнае паняцце і апраўданне любых ваших пражектаў і авантураў. Чароўныя слова “дзеля народа” – і вар’яцтва робіцца подзвігам. А самі прыехаўшы, прыслугу сабе запатрабавалі!” [1, с. 45]. Каганецкі скептычна ставіцца да людзей, што спрабуюць “чалавецтва перавыхаваць, перарабіць на свой густ і, зразумела, ашчаслівіць. Як сведчыць гісторыя, агульнае шчасце такія дабрадзеі заліваюць чалавецтву ў глотку, як расплаўлены свінец, і эпоху доўга ванітуе крываў” [1, с. 42]. Граф сцвярджае, што “любая высакародная справа прыцягвае зашмат паразітаў, якія высмакчуць урэшце яе сутнасць” [1, с. 42] і прапаведуе асабістую адказнасць чалавека.

Праблемы смерці, узаемапeraходу добра і зла, распаўсюджаныя ў творах М.Метэрлінка, Ш.Бадлера, актуалізаваныя ў “Дагератып” праз супастаўляльнае адлюстраванне быційных канстантаў людзей канца XIX стагоддзя і нашага часу. У “Партрэце Дарыяна Грэя” О. Уайлдза матывы злачынства, судносін жыцця і мастацтва, прыгажосці і маралі прадвызначаюць развіццё сюжэта. Матывы забойства і злачынства (абараняючы гонар бацькі-паўстанца, Багуслава паднімае руку на адну з пансіянерак і доўгі час лічыць сябе забойцам, удзельнічае ў тэрактах супраць царскіх служак; гінучь дзед і бацька Шымона) у “Дагератып” прысутнічаюць як фонавыя, а значнае месца займаюць матывы судносін дзейнасці чалавека і яго маральнага аблічча. У рамане Уайлдза прыгажосць і ісціна рэлігійныя часта бінарныя, у творы Рублеўскай рэлігійныя веды людзей пра сябе і сваё мінулае, таксама антынамічныя па сваёй сутнасці імкненні людзей змяніць свет у лепшы бок.

Заключэнне. “Дагератып” Л.Рублеўскай – гэта не стылізацыя, а мастацкі дыялог з еўрапейскім дэканансным раманам. Беларуская пісьменніца ў кампаратыўна-кантрастыўным плане выкарыстала яго паасобныя фармальна-змястоўныя рысы (этычная антынамічнасць і ўзаемадапаўняльнасць персанажаў, зварот да матываў заняпаду і выраджэння, адноснасці чалавечых ведаў, загадкавасці быцця, судносін цывілізацыі і прыроды, праблематычнасці спроб змяніць свет) дзеля стварэння твора, канцептуальна адрознага ад дэкананснага рамана.

Спіс літаратуры

1. Рублеўская, Л. Дагератып: дэканансны раман / Л. Рублеўская // Дзеяслоў. – 2014. № 3(70). – С. 14–71.

КОНЦЕПТ СПАСЕНИЕ В РЕЛИГИОЗНОМ ДИСКУРСЕ

А.А. Буевич
Вітебск, ВГУ імени П.М. Машэрова

В последнее время религиозная культура находится в центре многочисленных лингвистических исследований. Активно разрабатываются термины для обозначения составляющих языка религии: *макро- и микроконцепты* религиозного дискурса, *религионимы, теонимы, библиизмы* и др. Отдельного внимания заслуживает изучение *религиозных концептов*, представляющих собой наиболее глубокую, сокровенную и трудно уловимую часть мира духовного кода культуры.

Цель данной работы – выявить особенности смыслового содержания религиозного концепта *СПАСЕНИЕ* в религиозном дискурсе.

Материал и методы. Методологическую основу исследования составили тексты религиозной тематики (бibleйские, святоотеческие, богословские и др.), теологические комментарии различных авторов (В. Вихлянцева, А.П. Лопухина, К.Е. Скуратова, Уолтера Элвелла). Для достижения поставленной цели в работе используются методики теоконцептологического и лингвокультурологического анализа религиозных концептов.

Результаты и их обсуждение. Как указывал Д.С. Лихачев, концепты реализуют свои смыслы в рамках определенного контекста – поэтического, прозаического, научного, культурного, исторического, социального и т.п. [4, с. 280–287]. Представляя собой, многомерное, ми-

стико-семиотическое, лингвоментальное образование, религиозный концепт *СПАСЕНИЕ* реализует свои смыслы в языковом контексте и функционирует, главным образом, в религиозном дискурсе. Вслед за Н.Б. Мечковской, С.Г. Воркачевым, мы определяем **религиозный дискурс** как тексты религиозной тематики (бibleйские, святоотеческие, богословские и др.), теологические комментарии, имеющие авторов, объединенных религиозным мировоззрением, и направленные в зависимости от речевого жанра либо на приобщение и утверждение речевого партнёра в вере, религиозным ценностям и передаче религиозных знаний (Библия, Евангелие, Пророчества, проповеди и т. п.), либо на сискание Божьей милости (молитва, псалмы), для которых характерны магические речевые функции на фоне общей прескриптивной, деонтической ориентации [1, с. 104–105; 5, с. 45–46].

Анализ текстов Библии, дефиниций историко-религиозного бibleйского словаря В. Вихлянцева, Бibleйской энциклопедии Брокгауза, Словаря бibleйского богословия (1990), Теологического энциклопедического словаря (2003) позволил выявить следующие особенности смыслового содержания религиозного концепта *СПАСЕНИЕ*. С христианской точки зрения, *спасение* – это «прощение греха и введение верующего в Царство Божие» [2]. В текстах Священного Писания *спасение* определяется как *освобождение* [Фил. 1:19], *выход* [Исх. 6: 6; 2 Цар. 7: 23], *избавление* [Сир. 51:13], *выкуп* [Исх. 21:30], *искупление* [Матф. 20: 28], *помощь* [Нав. 10:6], *защита* [Пс. 93:22], *исцеление* [Мк. 1:32-34, 40-42; 2:1-12], *воскресение (или воскрешение)* [Деян. 13: 47; 1Пет. 3:21], *оживление* [Лк. 17:33], *сохранение* [Быт. 45:5], *возрождение* [Мф. 19:28], *оправдание* [Рим. 5:9], *Спаситель* [Лк. 2:30; Деян. 13:23]. В христианском языковом сознании спасение представляет собой сложное понятие, которое включает и духовное спасение, и физическое исцеление человека. Концепт *СПАСЕНИЕ* на физическом уровне подразумевает избавление от опасностей, бедствий, недругов, египетского рабства, Вавилонского плена, врагов, поражения или притеснения, болезни, смерти, общественного упадка. Концепт *СПАСЕНИЕ* на духовном уровне предполагает избавление от греха, сатаны и бесов, Божьего гнева. В целом, акт спасения в Священном Писании представляет собой процесс постепенного перехода от внешнего, физического спасения от опасности, врагов, болезни, смерти и проч. к внутреннему, духовному спасению от греха.

В богословских трудах структурирование концепта *СПАСЕНИЕ* происходит путем определения объекта и субъекта спасения, средств спасения, условий, при которых достигается спасение. Полноценным и единственным субъектом спасения утверждается только Бог, в образе Святой Троицы, а человек представляется безнадежным и абсолютно нуждающимся его объектом. По религиозному учению Православной Церкви считается, что «спасение совершается Богом, но не без человека, от которого требуется правая вера и добродетельная жизнь по воле Божией, которая и есть спасение. Спасение состоит в том, что человек через личную веру получает доступ к спасительной благодати, подаваемой в таинствах, с помощью которой, при постоянном понуждении себя, становится возможным творение истинно добрых дел» [2]. Таким образом, вера и добродетельная жизнь являются залогом спасения, его необходимыми условиями.

В религиозном дискурсе, концепт *СПАСЕНИЕ* пересекается с концептом *ВЕРА* через общий компонент – Бог (Спаситель). К числу базовых когнитивных признаков концепта *ВЕРА* относятся «убежденность» и «отношение к Богу». Спасение, по учению святых отцов Церкви, основанному на учении Священного Писания, совершается посредством веры и дел. Вера во Христа, Спасителя мира, служит начальным импульсом, побуждающим человека к жизни по Евангелию. Святитель Тихон Задонский так говорил о вере: «Живая вера во Христа есть начало и конец спасения» [3, с. 975]. Таким образом, необходимыми условиями спасения является жизнь по Евангелию, вера в Иисуса Христа, которая дает доступ благодати Божией к человеческой душе, под ее действием может и должно совершиться обновление, духовное возрождение человека.

Наше исследование показало, что концепт *СПАСЕНИЕ* воплощает в себе множество духовных смыслов, которые выработались в различных этнических вариантах конфессиональных ветвей. По учению православных старцев, путь к спасению лежит через большое почтение к Божией Матери, продолжительные молитвы, пощление, исповедь, святое причастие, смирение, чтение святых книг, безусловное послушание, терпение, умиление, очищение слезами.

Заключение. Таким образом, рассмотрев концепт *СПАСЕНИЕ* по модели теоконцептологического и лингвокультурологического анализа, мы можем сделать вывод, что спасение яв-

ляется не только одной из основных ценностей, но и главной целью в жизни русского православного народа, поэтому лингвистами, теологами, богословами концепт *СПАСЕНИЕ* рассматривается как ключевое понятие в контексте духовного кода культуры.

Список литературы

1. Воркачев, С.Г. Концепт счастья в русском языковом сознании: опыт лингвокультурологического анализа / С.Г. Воркачев. Краснодар: Техн. ун-т Кубан. гос. технол. ун-та, 2002. – 142 с.
 2. Ефимов Игорь, свящ. Современное харизматическое движение сектантства [Электронный ресурс] / Свящ. Игорь Ефимов. – Режим доступа: <http://www.klikovo.ru/db/book/msg/6688>. – Дата доступа: 27.01.2014.
 3. Иоанн (Маслов), схиархим. Симфония по творениям святителя Тихона Задонского / схиархим. Иоанн (Маслов). – М.: САМ-ШИТ-ИЗДАТ, 2003. – 1199 с.
 4. Лихачев, Д.С. Концептосфера русского языка / Д.С. Лихачев // Русская словесность: От теории словесности к структуре текста: Антология / Под общ. ред. В.П. Нерознака. М., 1997.
 5. Мечковская, Н.Б. Языки и религия. – М.: ФАИР, 1998. – 352 с.

МАСТАЦКІ МІФАЛАГІЗМ У ТРЫЛОГІ ВОЛЬГІ ШАТАВАЙ “ГАСПАДАРЫ ВЯЛІКАГА КНЯСТВА ЛІТОЎСКАГА”

С.С. Валуй
Віцебск, ВДУ ім'я П.М. Машэрава

Сучасная гістарычна проза звяртаецца не толькі да ўласаблення рэальных гістарычных асоб, падзея мінулага рознай ступені значнасці. Часава аддаленя эпохі па-мастацку ўзнаўляюцца шляхам паказу гістарычнага каларыту, які раскрываецца не толькі праз побытавыя дэталі, маўлenne і паводзіны герояў. У рэчышчы гістарычнай прозы ўсё больш заўажальнай становіцца тэндэнцыя аўтарскага звароту да міфалагічных матываў і вобразаў, праз якія рэканструюецца духоўны свет чалавека мінулых часоў. Да язычніцкай і хрысціянскай міфалогіі пры паказе пэўных гістарычных эпох актыўна звяртаецца Вольга Іпатава, якая працягвае мастацкую традыцыю Уладзіміра Каараткевіча. Гэты аспект творчасці пісьменніцы не дастаткова вывучаны ў беларускім літаратуразнаўстве, а даследаванне міфалагічных матываў і вобразаў паспрыяле як паглыбленнаму разуменню беларускай гістарычнай прозы, так і асэнсаванию светапоглядных асноў духоўнай культуры беларусаў. Такім чынам, мэта нашай працы: ахарактарызаваць мастацкую рэцэпцыю міфалагічных матываў і вобразаў у трэлогіі Вольгі Іпатавай “Гаспадары Вялікага княства Літоўскага”.

Матэрыял і метады. Вывучаецца трэйлогія “Гаспадары Вялікага княства Літоўскага”, якая складаецца з раманаў “Залатая жрыца Ашвінаў”, “Вяшчун Гедзіміна”, “Альгердава дзіда”. Метады даследавання: апісальны з элементамі структурна-тыпалагічнага аналізу.

Вынікі і іх абмеркаванне. У рамане “Залатая жрыца Ашвінаў” паказаны складаны перыяд праўлення Міндоўга – эпоха імклівых перамен, калі язычніцкі культ паступова выцясняўся хрысціянствам.

У аснову твора лягло асэнсаванне дахрысціянскіх вераванняў беларусаў, іх пакланення блізнятам Ашвінам, якія адольваюць нячыстую сілу, культу каня. Т.І. Шамякіна адзначала: “Некаторыя вучоныя звязваюць выключную важнасць блізняцкіх міфаў з дуалізмам свету. Ёсць меркаванне і касмаганічнае: у заходній частцы неба ярка ззяюць дзве зоркі, падобныя да вачэй... З’явы Космасу былі перанесены ў міфалагічныя сістэмы...” [2, с. 202]. Вольга Іпатава на працягу твора звязраеца да дваістых міфалагічных вобразаў: да вечна юных індаеўрапейскіх багоў-блізнят Ашвінаў, хрысціянскіх святых Казьмы і Даміяна, легендарных Ромула і Рэма і інш. Пры дапамозе гэтых вобразаў пісьменніца сцвярджае думку пра дваістасць чалавечага існавання (раўназначнасці духоўнага і цялеснага пачаткаў), пра аднолькавую каштоўнасць адрозных або супрацьлеглых элементаў нечага цэлага.

Зварот пісьменніць да вірлівай епохі Міndoута дозволі ёй напоїнць прастору рамана міфалагічнимі істотамі і язычніцкімі багамі (Вадзянік, Лядашчык, Русалкі, Паўночнік, Жытняя Баба; Пярун, Сварог, Вялес, Мокаш, Ляля, Зюзя і інш.). На аснове скупых звестак пра індаеўрапейскую міфалогію ствараецца аргументаваная версія паходжання старажытнай рэлігіі. Разам са славяна-балтыйскай міфалогіяй у рамане ідзе гаворка пра багоў індусаў Дашкапаці, Інды, Агні, іх свяшчэнныя абрэды, старажытныя запісы “Ведаў”. Адначасова аўтар паширае абсягі твора праз выхад да астранамічнага свету з Мілавіцай, Кол-зоркай, блакітнай Чагір, Чорнай Поўняй, Сонцам, сузор’ем Арыёна, запрэжанымі ў каляніцу светланоснымі Ашвінамі. Такая